

Handläggare: Kerstin Mandén Örn
Telefon: 08-508 31 557

Till
kulturnämnden

Remiss betr. förslag till detaljplan för Vasastaden 1:16 mm (Norra Station) i stadsdelen Norrmalm

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kulturförvaltningen föreslår att kulturnämnden beslutar

att som svar på remissen överlämna och återopla kulturförvaltningens tjänsteutlåtande

Berit Svedberg
Kulturdirektör

Ann-Charlotte Backlund
Stadsantikvarie

UTLÅTANDE

Ärendets beredning

Ärendet har handlagts av stadsmuseets kulturmiljöenhet.

Remissen

Stadsbyggnadskontoret har remitterat ärendet till stadsmuseet för svar senast den 21 juni. Kulturförvaltningen skickar tjänsteutlåtandet till stadsbyggnadskontoret inom remisstiden och tar upp ärendet i kulturnämnden i närmast förestående nämnd, 25 augusti 2009.

Sammanfattning

Stadsbyggnadskontoret har upprättat ett detaljplaneförslag för Norra Stationsområdet. Huvuddragen i planförslaget är att sammanlänka Stockholms innerstad med Karolinska sjukhusområdet och Solna. E4/E20 och Värtabanan överdäckas vilket möjliggör bebyggelse på tunneltaken. Detaljplaneförslaget innebär att ett centralt grönt stråk anläggs, Norrtullsparken, som omges av en hög och tät bebyggelse. Vid Norrtullsplatsen föreslås en hög byggnad till en höjd av max 60 m och vid Torsplan planeras två torn ca 100 m höga. De två tullhusen från 1730-talet bevaras på plats medan Klockhuset och magasinsbyggnaderna inom järnvägsområdet rivs.

Stadsmuseinämnden och kulturnämnden har behandlat planer för Norra Stationsområdet vid två tillfällen, 2005 och 2007 och beslutat i enlighet med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Kulturförvaltningen tillstyrker att området bebyggs enligt planförslaget med hög och tät bebyggelse men anser att de höga tornen vid Torsplan på ett mycket olämpligt sätt kommer att dominera över den småskaliga bebyggelsen i Röda Bergsområdet. Tornens höjd, placering och utformning bör därför omstuderas. Genom rivning av Klockhuset och magasinslängorna, som har ett stort kulturhistoriskt värde kommer en viktig del av Stockholms historia med anknytning till järnvägen ej längre vara möjlig att uppleva, vilket förvaltningen beklagar. Förvaltningen skulle helst se att frågan åter prövades.

Planförslaget

Stadsbyggnadskontoret har upprättat ett detaljplaneförslag för Norra Stationsområdet som innehåller ca 2 500 bostäder och arbetsplatser för ca 1 400 personer. Huvuddragen i planförslaget är att sammanlänka Stockholms innerstad med Karolinska sjukhusområdet och Solna. Detta sker genom att befintliga väg- och spårområden, E4/E20 och Värtabanan, överdäckas och ”intunnlas”, vilket möjliggör bebyggelse ovanpå tunneltaken. Detaljplaneförslaget innebär en hög och tät bebyggelse. Norrtullsparken anläggs som det centrala gröna stråket och utformas som ett timglas, 500 m lång och på det bredaste stället 80 m. Söder om parken planeras rektangulära bostadskvarter med bebyggelse i sju till 12 våningar, högst på kortsidorna mot parken. Kvarteren i nordost upp mot sjukhusområdet anpassas för att kunna användas till forskning och utbildning och företagande inom bioteknik, förutom för bostäder. Vid Norrtullsplatsen föreslås ett torn på terrassen över Värtabanan till en höjd av max 60 m, knappt 20 våningar. I väster vid Solnabron planeras fyra kvarter för centrum, forskning och kontor. På södra sidan av Norra Stationsgatan vid Torsplan planeras två höga torn med huvudsakligen hotellanvändning. Tornen tillåts vara max ca 100 m höga och ska ses som en symbol för det nya Norra Stationsområdet.

De befintliga byggnaderna inom järnvägsområdet det s.k. Klockhuset och magasinbyggnaderna rivs enligt planförslaget. De två tullhusen från 1730-talet bevaras på plats och kommer att upplevas mer framträdande i stadsbilden än idag.

Parallellt med detaljplanen upprättar Vägverket ett förslag till arbetsplan för överbyggnad av väg E4/E/20 inom detaljplanen samt kapacitetsförstärkningar av väg E4/E20 från Norrtull till väster om Karlberg.

En miljöbedömning med särskild miljökonsekvensbeskrivning (MKB) enligt MB 6 kap. har upprättats för detaljplanen. I MKB beskrivs bl.a. konsekvenserna för kulturmiljön efter föreslagna åtgärder: "Planförslaget innebär en visuell påverkan i området kring Brunnsviken, särskilt sett från Bellevue och Brunnsvikens östra strand. I planförslaget lyfts tullhusen fram vilket är positivt. Stenstadens tydliga avslut beskrivs som ett av särdragen i riksintressebeskrivningen för Stockholms innerstad. Denna tydlighet försvagas och konsekvenserna för kulturmiljön bedöms som stora och negativa på grund av påverkan på riksintresset." Vidare anføres: "Detaljplaneförslaget innebär en tät och hög bebyggelse som blir synlig från många av Stockholms höjdområden. Området får en karaktär som inte tidigare finns i Stockholm. Norra Stationsgatans rum sluts och utblicken mot Karolinska försvinner för boende på Norra Stationsgatan"

Tidigare ställningstaganden

Stadsmuseinämnden har tidigare, 2005-04-07, behandlat Programmet för Norra stations-, KI och KS-området. Stadsmuseiförvaltningen förordade att den övergripande stadsbyggnadsprincipen för Norra Stationsområdet skulle omprövas på ett sådant sätt att den nya stadsdelen skulle präglas av ett friare förhållningssätt till stadsbyggnadskonst och arkitektur, med avsikten att bli ett karaktärsfullt "modern" område väl sammanlänkat med såväl Stockholms innerstad som Solna. Stadsmuseinämnden beslutade i enlighet med tjänsteutlåtandet.

Kulturnämnden behandlade 2007-08-28 Remiss betr. Karolinska och Norra Station - fördjupning av två översiktsplaner. Den fördjupade översiktplanen för Norra Stationsområdet hade en annorlunda kvartersstruktur än den nu aktuella, bl.a. hade Klockhuset flyttats till det nya Norra Stationstorget. Kulturförvaltningen motsatte sig i tjänsteutlåtandet inte planförslagets huvudsakliga inriktning men ansåg att i den fortsatta planeringen Norra Stationsgatan borde läggas ut som en bred tydlig gränsgata och att grundliga studier av de visuella sambanden borde genomföras. Vidare borde en möjlighet att bevara Klockhuset på plats övervägas om det var tekniskt möjligt. Förvaltningen hänvisade också till stadsmuseinämndens antagna tjänsteutlåtande 2005 angående "ett friare förhållningssätt till stadsbyggnadskonst och arkitektur".

Områdets kulturvärden

I tjänsteutlåtande 2007-08-13 redovisade kulturförvaltningen de kulturhistoriskt värdefulla miljöerna: ”Området har stora kulturhistoriska värden av skiftande karaktär. Särskilt viktig är Norrtull som entré till Stockholm alltsedan 1670. De gamla tullstugorna från 1730-talet står på ursprunglig plats och ända fram till 1940-talet hade Uppsalavägen kvar sin gamla sträckning mellan tullhusen. Norrtull utgör tillsammans med Stallmästargården, Bellevue, Haga slott och Brunnsviken en viktig förindustriell miljö.

Det aktuella området berättar också om järnvägens betydelse för utvecklingen av Stockholm och hela Sverige på 1800-talets slut. I väster tillkom Norra Stambanan 1865 och Västeråsbanan 1872 och centralt i området ligger Värtabanan som öppnades 1882. Norra Station fick en specialiserad uppgift för godstrafiken i början av 1920-talet då också de befintliga stationsbyggnaderna uppfördes. De utgörs av två expeditionsbyggnader i tegel, den ena det s.k. ”Klockhuset” samt magasinsbyggnader. Byggnaderna har stort kulturhistoriskt värde, grön färg på klassificeringskartan.

Norra Stationsgatan är stenstadens front idag sammansatt av flera unika byggnader av helt olika karaktär som ändå samspelar till en tydlig stadsgräns: Vin- och spritcentralens kontors- och magasinsbyggnad i kvarteret Städet, f.d. Siemens byggnad från 1960, f.d. Apotekarnes kontors- och industrifastighet och det av arkitekten Eskil Sundahl ritade kontors- och industrihuset från 1938 m.fl. Blå och grön markering på kartan.

Planområdet gränsar till områden med stora kulturhistoriska värden både Nationalstadsparken och riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården.”

Kulturförvaltningens synpunkter på aktuellt detaljplaneförslag

Detaljplaneförslaget innebär en genomgripande förändring av hela området vilket Miljökonsekvensbeskrivningen tydligt beskriver. Kulturförvaltningen tillstyrker att stationsområdet bebyggs men anser att man åter bör utreda möjligheten att säkerställa en koppling till områdets järnvägshistoria genom bevarande av Klockhuset, vilket varit aktuellt i programsamrådet 2005 och i den fördjupade översiktplanen 2007. Förvaltningen anser att även magasinslängorna på ett positivt sätt skulle kunna bidra till att en intressant och varierad miljö skapas. Längorna har även en naturlig, funktionell koppling till befintlig industriebebyggelse utmed Norra Stationsgatan. Magasinslängorna kan ha många användningsområden t.ex. för olika typer av kulturverksamhet. Med hänvisning till översiktplanen, utställningsförslag 2009, som bl.a. syftar till att främja en levande stadsmiljö och ”bevara och förnya karaktärsskapande bebyggelse varsamt” bör man inom Norra Stationsområdet sträva efter att bevara och återanvända järnvägsbyggnaderna.

Stockholms innerstad med Djurgården är som helhet ett riksintresse för kulturmiljövården. Riksintresset uttrycks i företeelser som främst tydliggör årsringarna och hur staden vuxit fram. Ett tydligt exempel på detta är Röda Bergen, som hör till de främsta bostadsmiljöer som skapats i innerstaden enligt Översiktsplan 99. Områdets stadsplanestruktur med vinklade gator, oregelbundna kvarter och öppna gårdssystem är liksom den klassicistiskt utformade arkitekturen, mycket välbevarad från 1920-talet. Bebyggelsen är relativt låg, uppförd i 3 – 5 våningar. De föreslagna höga tornen vid Torsplan kommer på ett mycket olämpligt sätt att dominera över och påverka Röda Bergområdet småskalighet. Kulturförvaltningen anser att entrébyggnader till den nya stadsdelen inte är främmande men dessa bör ges en höjd, utformning och placering så att de inte påverkar Röda Bergsområdet så mycket som de föreslagna tornen. Tornens placering inkräktar också på stenstadens yttre gräns och bör i stället läsas ihop med den nya stadsdelen och det mer storskaliga sjukhusområdet. En placering av tornen närmare Solnagränsen bör därför utredas.

Kulturförvaltningen tillstyrker i huvudsak att området bebyggs enligt planförslaget, med hög och tät bebyggelse. Förvaltningen anser dock att uppförandet av de höga tornen vid Torsplan bör omstuderas avseende placering och höjd. Dessa höga tornbyggnader och den höga byggnaden med utsiktsterrassen bör också noga studeras i förhållande till Wennergren Center. Förvaltningen anser även att man, med hänsyn till ställningstaganden i översiktsplanen, utställningsförslag 2009, angående återanvändandet av karaktärsskapande byggnader i stadsmiljön, åter bör pröva bevarandet av de kulturhistoriskt värdefulla byggnaderna Klockhuset och magasinslängorna. Förvaltningen beklagar att, om planförslaget genomförs, en viktig del av Stockholms historia med anknytning till järnvägen ej längre blir möjlig att uppleva.

SLUT

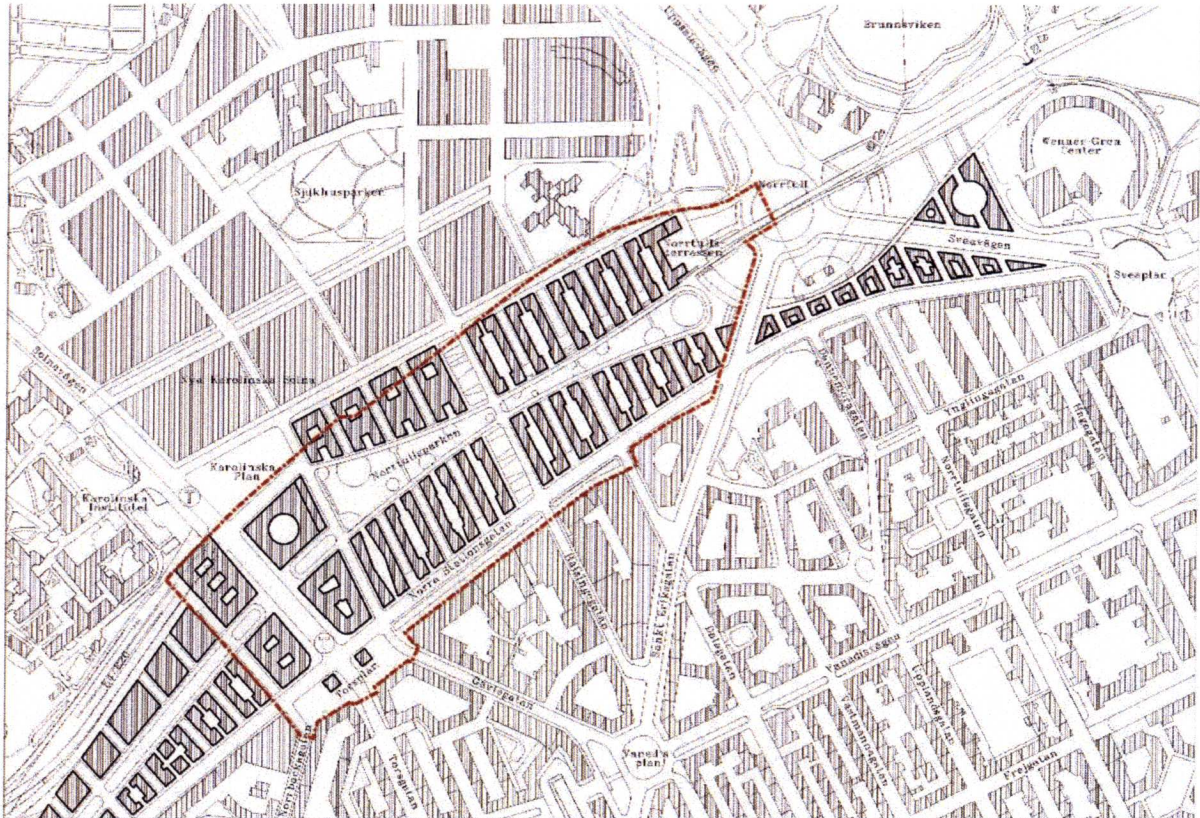
Bilagor

Bilaga 1 Detaljplan, del 1, Norra Station

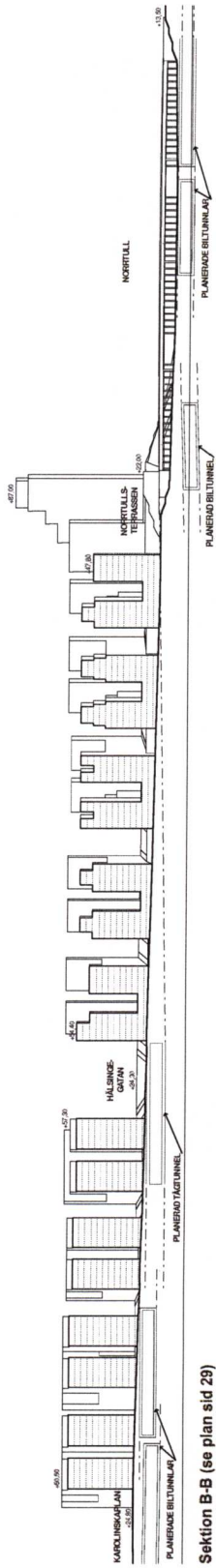
Bilaga 2 Illustrationer

Bilaga 3 Flygfoto över området och foto byggnader

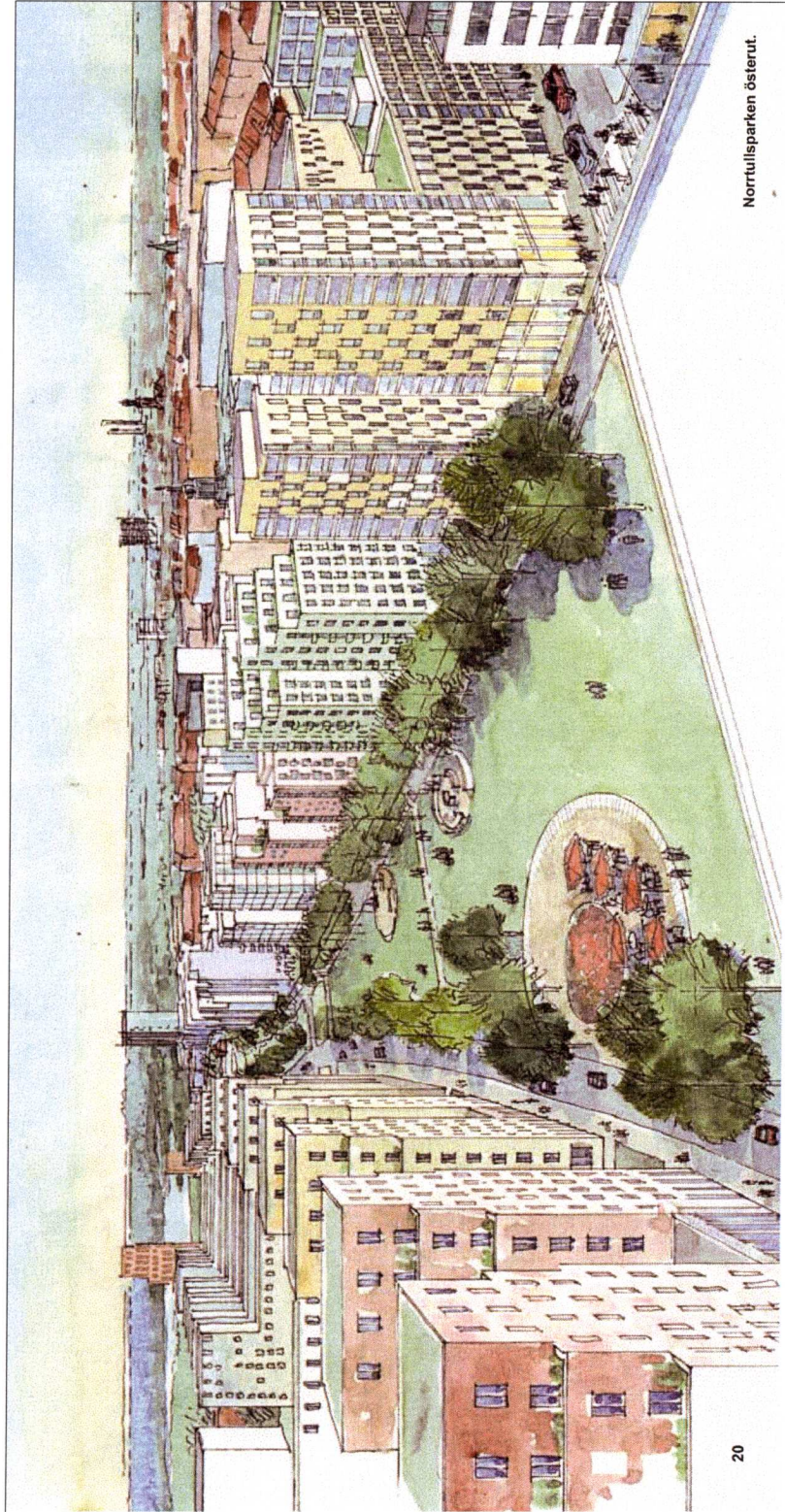

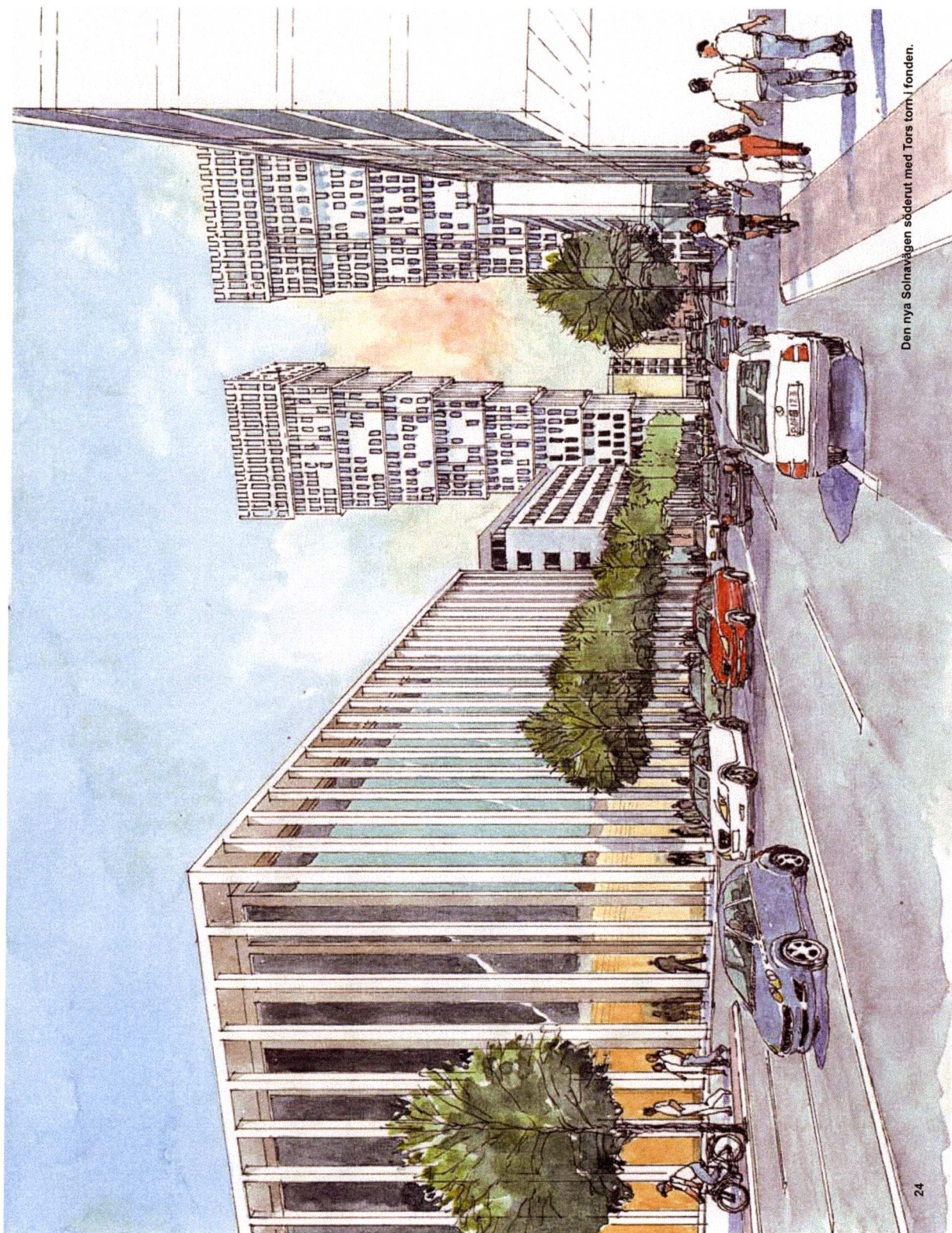
Planområdet med den tänkta bebyggelsestrukturen (bild hämtad från planbeskrivningen).

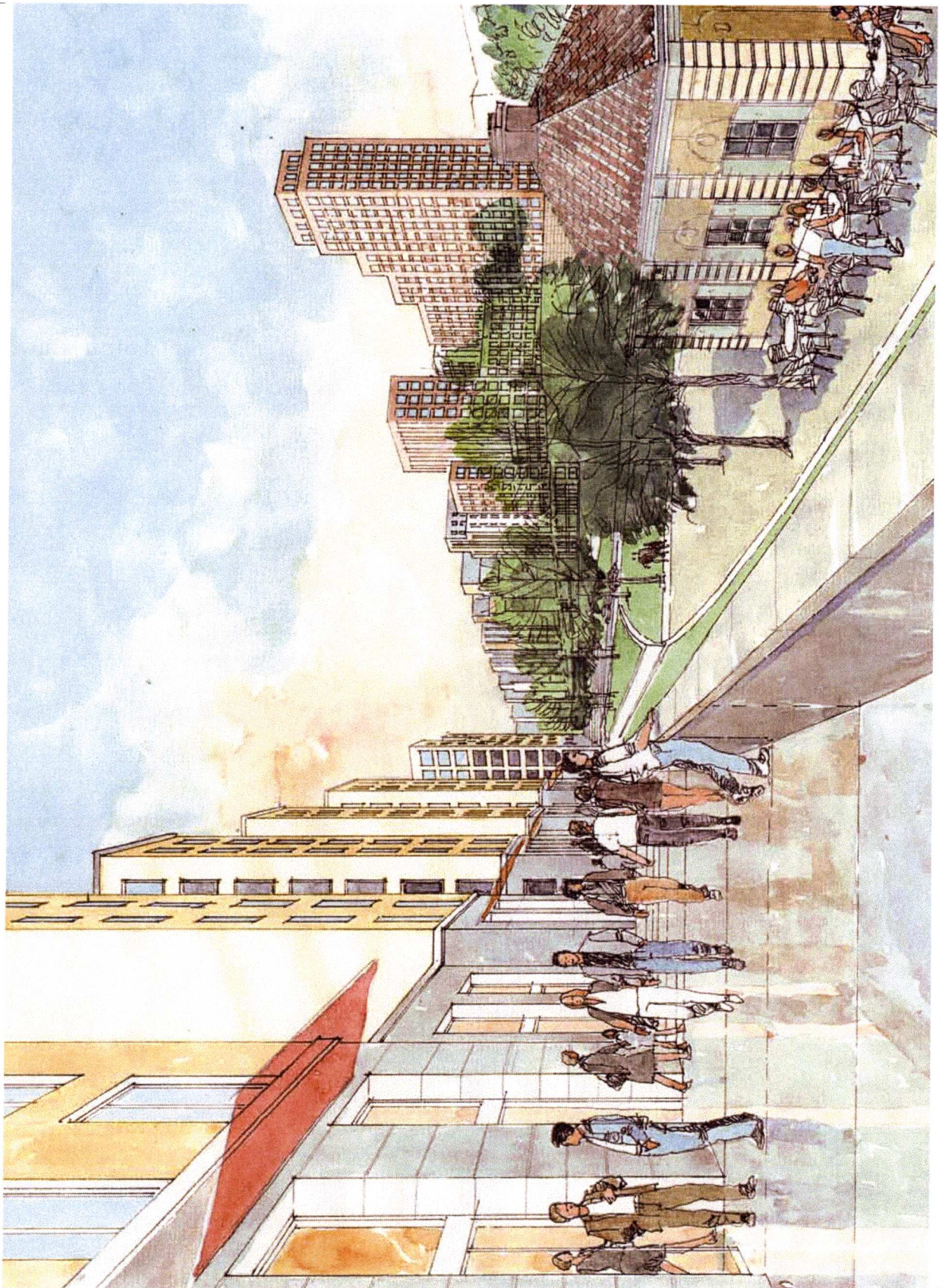
Sektion B-B (se plan sid 29)

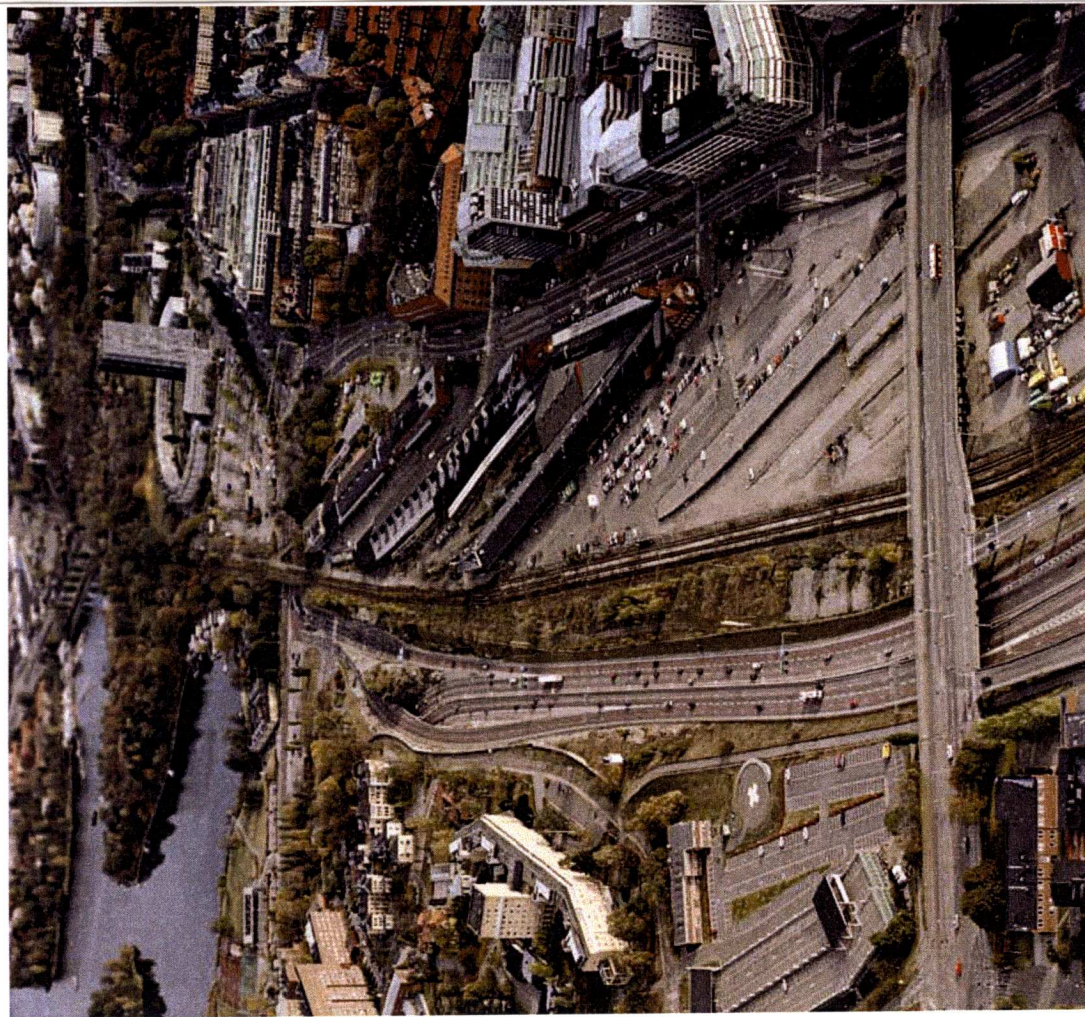

Den nya Solnavägen söderut med Tors torh / fonden.

Norra Stationsområdet sett mot öster.

Foto G. F., SSM 2009

